

Förvaltningsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av gränsbevakningslagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av gränsbevakningslagen (RP 214/2024 rd): Ärendet har remitterats till förvaltningsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Sanna Palo, inrikesministeriet
- lagstiftningsråd Jari Salila, justitieministeriet
- konsultativ tjänsteman Jere Rajalin, jord- och skogsbruksministeriet
- direktör Mauri Asmundela, Lantmäteriverket
- lantmäteriråd Markku Markkula, Lantmäteriverket
- markanvändningsexpert Juho Ikonen, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- finansministeriet
- Finlands Kommunförbund
- Jordägarnas Förbund.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det ändringar i gränsbevakningslagen.

Det föreslås att beslut om de ersättningar som Gränsbevakningsväsendet betalar till ägare och innehavare av mark- eller vattenområden för skador och olägenheter som orsakas av byggnads- och röjningsarbeten i samband med uppförande av bestående hinder på gränsszonen i fortsättning ska fattas i enlighet med lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter. Ersättningsfrågor ska avgöras av en inlösningskommission som leds av Lantmäteriverkets förrättningsingenjör. I nuläget beslutar Gränsbevakningsväsendet om ersättningarna med stöd av gränsbevakningslagen.

Betänkande FvUB 6/2025 rd

Gränsbevakningsväsendet ska dock också i fortsättningen fatta beslut om byggnads- och röjningsarbeten i enlighet med gränsbevakningslagen.

Avsikten är att effektivisera ersättningsförfarandet vad gäller hinder som uppförs på gränsszonen. Propositionen förverkligar de mål i regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering som gäller säkerställande av gränssäkerheten.

Lagen avses träda i kraft den 1 april 2025.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Regeringen föreslår att gränsbevakningslagen (578/2005) ändras så att en inlösningskommission som leds av Lantmäteriverkets förrättningsingenjör i ett förfarande enligt lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter (603/1977, nedan *inlösningslagen*) beslutar om de ersättningar som betalas till ägare och innehavare av mark- eller vattenområden för skador och olägenheter som orsakas av uppförande av bestående hinder på gränsszonen. I nuläget är det Gränsbevakningsväsendet som fattar beslut om ersättningarna med stöd av gränsbevakningslagen. Enligt den föreslagna lagen blir också ersättningsgrunderna enligt inlösningslagen tillämpliga.

Bakgrunden till propositionen är den ändring av gränsbevakningslagen som trädde i kraft den 15 juli 2022. Genom ändringen fogades till gränsbevakningslagen bland annat kompletterande bestämmelser om uppförande av hinder på gränsszonen (698/2022). Bestämmelserna möjliggör uppförandet av ett hinderstängsel vid östgränsen och utförandet av olika därmed anslutna byggnads- och röjningsarbeten. Gränsbevakningsväsendet inledde byggandet av ett hinderstängsel vid östgränsen 2023.

Syftet med den föreslagna lagen är att effektivisera ersättningsförfarandet som gäller bestående hinder som uppförs på gränsszonen och säkerställa att de ersättningar som betalas till ägare och innehavare av mark- och vattenområden bedöms på ett tillförlitligt, korrekt, jämligt och kostnadseffektivt sätt. Det förutsätter särskild sakkunskap för att avgöra ersättningsfrågor i anslutning till uppförandet av hinderstängslet, och Lantmäteriverket har gedigen kompetens om inlösningsförrättning och erfarenhet av att fastställa inlösningsersättningar för bandliknande områden. Ändring i ett beslut som fattats av inlösningskommissionen ska dessutom sökas genom besvär hos jorddomstolen, som har särskild sakkunskap i fastighetsärenden. Förvaltningsutskottet anser att den föreslagna lagen är viktig och framhåller att de föreslagna ändringarna stärker tillgodoseendet av egendomsskyddet.

Bestämmelser om uppförande av bestående hinder finns i 50 § i gränsbevakningslagen. I lagens 50 a § finns bestämmelser om gränsöppningar, gränsszonens stråk och vägar samt underhåll av hinder. I det 50 a § 3 mom. som föreslås i propositionen anges det att om ovannämnda åtgärder utförs för uppförande av ett bestående hinder som avses i 50 § 3 mom, tillämpas på beslut om ersättning vad som i lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter föreskrivs om inlösningsförrättning och inlösningens avslutande, bestämmande och utgivande av ersättning, bestämmande av efterskottersättning, kostnader, ändringssökande och ränta. Syftet med den föreslagna bestämmelsen är att man i samma förfarande ska kunna beakta andra byggnads- och röj-

Betänkande FvUB 6/2025 rd

ningsarbeten som hänför sig till samma helhet. Enligt utskottet är ett inlösningsförfarande som genomförs för att avgöra ersättningsfrågor i anslutning till uppförande av ett bestående hinder motiverat av de orsaker som beskrivs i propositionen (s. 7) och som hänför sig till hur utmanande ärendet är och dess omfattning.

Byggnads- och röjningsarbeten enligt 50 a § i gränsbevakningslagen ska emellertid inte behandlas i ett inlösningsförfarande om de inte hänför sig till uppförande av ett bestående hinder. Utskottet påpekar att 50 a § i gränsbevakningslagen också tillämpas till exempel när växtlighet som stör sikten avlägsnas från en gränsöppning eller när terrängen bearbetas i mindre utsträckning så att ett markområdes ägare eller innehavare fortfarande själv kan använda området. I sådana situationer fattas beslut om ersättning även i fortsättningen av Gränsbevakningsväsendet med stöd av gränsbevakningslagen. Utskottet anser att det inte är ändamålsenligt att inleda ett rätt så tungrott förfarande enligt inlösningslagen i mer begränsade och enklare fall där Gränsbevakningsväsendet kan behandla ersättningsfrågorna utan problem. I gränsbevakningslagen finns det också andra motsvarande bestämmelser med stöd av vilka Gränsbevakningsväsendet beslutar om ersättningar (t.ex. 30, 39, 39 a och 49 §). Ändring i Gränsbevakningsväsendets beslut kan sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen. Utskottet anser att de föreslagna bestämmelserna är ändamålsenliga och konsekventa. I bestämmelserna beaktas också markägarens rättsskydd. Det är dock befogat att följa hur ändringen påverkar jämlikheten mellan markägarna.

I den föreslagna övergångsbestämmelsen anges det att om ett ersättningsförfarande som hänför sig till ett bestående hinder som avses i 50 § 3 mom. har inletts före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas på ersättning för skada och olägenhet de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Det föreskrivs inte särskilt om när ersättningsförfarandet ska anses ha inletts. Utskottet påpekar att förfarandet för beslut om uppförande och ersättning genomförs i två steg på det sätt som beskrivs i propositionen. I den första fasen utarbetas planerna för uppförandet och hörandet i anslutning till dem genomförs. Vidare fattas det ett förvaltningsbeslut om uppförande av hinderstängslet och själva byggandet genomförs. Efter uppförandet hörs ägarna och innehavarna i syfte att bestämma ersättningarna. Enligt uppgifter till utskottet pågår det i nuläget inga förfaranden för bestämmande av ersättning och avsikten är att inga sådana inleds innan de föreslagna lagändringarna träder i kraft. Det innebär att övergångsbestämmelsen inte kommer att tillämpas i praktiken. Utskottet anser också att det är motiverat att förfarandena för bestämmande av ersättningen genomförs i sin helhet i enlighet med den lag enligt vilken ersättningsbeloppet bestäms materiellt. Därför anser utskottet inte att övergångsbestämmelsen behöver preciseras.

Sakkunniga har föreslagit en separat förhöjningskoefficient på 1,5 för ersättning i anslutning till bestående hinder. Av propositionsmotiven framgår att en särskild ersättningskoefficient har bedömts redan under beredningen, men att den inte har tagits in i propositionen eftersom ersättningsgrunderna enligt inlösningslagen har ansetts vara tillräckliga. En förhöjningskoefficient försämrar också jämlikheten mellan mark- och vattenområdenas ägare i och med att det till en del av mark- och vattenområdenas ägare och innehavare redan har betalats ersättningar efter det att projektet med hinderstängslet inleddes 2023. Utskottet tillstyrker därför också till denna del de föreslagna bestämmelserna utan ändringar.

Betänkande FvUB 6/2025 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Förvaltningsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 214/2024 rd utan ändringar.

Helsingfors 11.3.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Mauri Peltokangas saf
medlem Juha Hänninen saml
medlem Mari Kaunistola saml
medlem Anna Kontula vänst
medlem Rami Lehtinen saf
medlem Mira Nieminen saf
medlem Saku Nikkanen sd
medlem Eemeli Peltonen sd
medlem Hanna Räsänen cent
medlem Paula Werning sd
medlem Joakim Vigelius saf
ersättare Mika Riipi cent
ersättare Henrik Vuornos saml.

Sekreterare var

utskottsråd Minna-Liisa Rinne.